

Definiția înțeleșului unui text s-a schimbat dramatic în 1946, o dată cu apariția unei teorii care susținea că este o eroare să iei intenția autorului drept reper pentru a stabili ce înseamnă un text. De atunci, trei figuri importante au dominat dezvoltarea sau contestarea acestei presupuse erori: Hans-Georg Gadamer, Paul Ricoeur și E. D. Hirsch. Gadamer a subliniat o „fuziune de orizonturi” (ceea ce echivala aproape cu o reafirmare a dialecticii hegeliene în termeni noi), Ricoeur propunea un nou set de operațiuni pentru comunicarea scrisă, în timp ce Hirsch susținea că este imposibil să validezi înțeleșul, dacă acesta nu este legat de afirmațiile autorului privitoare la adevăr și distinct de semnificațiile unui text.

În prezent, există patru modele importante de înțelegere a Bibliei: metoda „textul-dovadă”, metoda istorico-critică, metoda interpretării pluraliste și metoda sintactico-teologică. Prima este de multe ori naivă, a doua a fost considerată sterilă, a treia este adesea reacționară față de a doua, iar a patra este holistă, întrucât include atât aplicații istorice, cât și practice.

În mijlocul acestor schimbări dramatice, trebuie să ne dăm seama că termenul „înțeleș” este folosit mai nou pentru a desemna referentul, sensul, intenția autorului, semnificația pe care o are un pasaj, valoarea lui și implicațiile sale.

2

Ce înseamnă de fapt „înțeleșul”?

WALTER C. KAISER, JR.

— Când eu întrebunțez un cuvânt, zise Durdum-Durdum pe un ton disprețuitor, înseamnă exact ceea ce am vrut eu să însemne, nici mai mult, nici mai puțin.

— Întrebarea e, spuse Alice, dacă poți face cuvintele să însemne atât de multe lucruri deosebite.

— Întrebarea e, răspuse Durdum-Durdum, cine trebuie să fie stăpîn, asta-i tot.¹

Alice afirmă un principiu valid: adesea, cuvintele posedă o gamă largă de înțeleșuri posibile, dar înțeleșul pe care-l manifestă într-un anumit context sau care este folosit într-o situație de comunicare publică nu poate fi trecut cu vederea sau schimbat cu altul în mod arbitrar. De altfel, Alice nu este singură în încercarea anevoioasă de a interpreta și de a înțelege ceea ce spun sau scriu alții. Cercetătorii moderni, ca și cititorii obișnuiți, se simt la fel de descumpăniți atunci când sînt puși în situația de a încerca să-și dea seama care ar putea fi înțeleșul unor conversații sau al unor cărți. De fapt, problemele sînt chiar mai complicate decît bănuia sărmana Alice. Așa cum povestește în continuare Lewis Carroll,

¹ Lewis Carroll, *Through the Looking Glass*, Winston, Philadelphia, 1923, retipărită 1957, p. 213.

Alice era prea năucită, ca să poată spune ceva, așa că, după câteva clipe Durdum-Durdam începu din nou:

— Impenetrabilitate! Așa spun eu!

— N-ai vrea să-mi spui și mie ce înseamnă?...

— Prin „impenetrabilitate“ vreau să spun că am sporovăit destul despre acest subiect și că ar fi bine să spui ce ai de gând să faci de-acum încolo, întrucît bănuiesc că n-ai de gând să rămîi aici cîte zile mai ai de trăit.

— E prea de tot să faci un cuvînt să însemne atît de mult, zise Alice gînditoare.

— Cînd pun un cuvînt să muncească atît de mult, zise Durdum-Durdam, totdeauna îi plătesc suplimentar.

— O! zise Alice. Era prea năucită ca să mai spună ceva.²

Trei Durdum-Durdami moderni

Problema înțelesului s-a schimbat dramatic în 1946. Doi critici literari, W.K. Wimsatt și Monroe Beardsley, au lansat o teză care a făcut în cele din urmă vîlvă în întreaga lume literară. Wimsatt și Beardsley au deosebit trei tipuri de dovezi interne care concură la stabilirea înțelesului, considerînd că două dintre ele sînt acceptabile și utile. Dar cele mai multe dintre clasificările și ierarhizările lor s-au spulberat, transformîndu-se în versiunea populară a dogmei că nimic din ceea ce a intenționat autorul să spună prin cuvintele sale nu este relevant pentru încercarea de a descoperi înțelesul acelu text! Potrivit acestui nou concept, se presupune că, atunci cînd o lucrare literară este terminată și prezentată cititorilor, ea devine autonomă față de autor în ce privește înțelesul ei.

Principalul cusur al generațiilor anterioare, era, potrivit Noii Critici, „eroarea intențională“ adică eroarea de a considera ceea ce a vrut să spună autorul prin propriul său mod de a folosi cuvintele din textul scris drept sursă a înțelesului acelu text.³ Dar schimbările și mai decisive din secolul trecut, din domeniul hermeneuticii, nu sosiseră încă.

² *Ibid.*, p. 213-214.

³ W.K. Wimsatt și Monroe Beardsley, „The Intentional Fallacy“, în *Sewanee Review* 54, 1946, retipărit în William K. Wimsatt, Jr., *The Verbal Icon: Studies in the Meaning of Poetry*, Farrar, Straus, New York, 1958, p. 3-18.

HANS-GEORG GADAMER

Teoria modernă a interpretării a primit un alt șoc în 1960, cînd Hans-Georg Gadamer a publicat în Germania cartea sa, *Adevăr și metodă*.⁴ Titlul cărții conține tema principalei sale teze: Adevărul nu rezidă în încercarea cititorului de a se întoarce la înțelesul originar al autorului; acest ideal nu poate fi atins, întrucît fiecare interpret are o altă cunoaștere, diferită, a textului, în funcție de momentul istoric în care se află el ca cititor.⁵ Din această teză centrală decurg patru afirmații,⁶ care constituie esența metodei sale:

1. În procesul de interpretare nu se poate evita prejudecata (germ., *Vorurteil*), care trebuie să fie încurajată, dacă dorim să înțelegem întreaga lucrare, și nu doar părți din ea. Această „preînțelegere“ provine din noi înșine, și nu din text, deoarece textul are un înțeles nedeterminat.
2. Înțelesul unui text se constituie dincolo de autor, de unde rezultă că a-l înțelege nu ține de a reproduce ceea ce a făcut autorul, ci este ceva productiv. Subiectul, nu autorul, este cel care determină înțelesul.
3. Explicația unui pasaj nu este exclusiv rezultatul perspectivei interpretului, după cum nu este exclusiv nici rezultatul situației istorice originare a textului. Ci ea este o „fuziune de orizonturi“ (germ., *Horizontverschmellzung*). În procesul de înțelegere, cele două perspective sînt subsumate într-o alternativă terță.
4. Înțelesurile trecute nu pot fi reproduse în prezent, deoarece existența din trecut nu poate deveni existență în prezent.

PAUL RICOEUR

În *Despre interpretare: eseu asupra lui Freud*,⁷ publicată în limba franceză în 1965, Paul Ricoeur pune sub semnul întrebării ideea că un

⁴ Hans-Georg Gadamer, *Adevăr și metodă*, Teora, București, 2001.

⁵ E. D. Hirsch, Jr., *Validity in Interpretation*, Yale University Press, New Haven, 1967, tratează teoria interpretării propusă de Gadamer, în Apendicele 2, p. 245-264.

⁶ Pentru organizarea generală a punctelor referitoare la Gadamer și la Paul Ricoeur și E. D. Hirsch îi sînt recunoscător d-nei Sandra M. Schneiders, „From Exegesis to Hermeneutics: The Problems of Contemporary Meaning in Scripture“, în *Horizons* 8, 1981, p. 23-39.

text reprezintă pur și simplu „vorbe înșirate pe hîrtie“, un dialog așternut în scris. După părerea sa, scrisul modifică fundamental natura comunicării și generează un întreg set de operații, din care fac parte și următoarele patru:

1. Un text este independent, din punct de vedere semantic, de intenția autorului. Textul înseamnă acum tot ceea ce poate să însemne, nu neapărat ce dorise autorul să însemne.
2. Genurile literare nu au doar funcția de a clasifica textele; ele oferă, de fapt, și un cod care modelează modul în care un cititor va interpreta acel text.
3. O dată ce textul a fost scris, înțelesurile nu mai sînt determinate de înțelegerea pe care o avea destinatarul inițial cu privire la acele texte. Fiecare cititor ulterior poate, la rîndul lui, să-și regăsească propria situație în acel text, căci acesta, spre deosebire de un mesaj oral, transcende circumstanțele originare. Noile interpretări nu sînt mai puțin valide. Ele nu trebuie să fie în contradicție totală cu înțelegerea destinatarului original, dar pot fi diferite, mai bogate sau, dimpotrivă, mai sărace.
4. O dată ce un text este scris, sensul a ceea ce spune nu mai este legat direct de referentul său, adică de lucrul la care se referă. Noul înțeles nu mai este constrîns de limite situaționale și, prin urmare, deschide un nou univers al înțelesului.

E. D. HIRSCH

Singurul american care a exercitat o influență majoră asupra hermeneuticii în timpul deceniului marcant al anilor '60 a fost E. D. Hirsch, profesor de engleză la Universitatea Virginia. Hirsch s-a împotrivit tendințelor stabilite de Wimsatt și Beardsley, Gadamer și Ricoeur. A afirmat că înțelesul unei opere literare este determinat de intenția autorului.⁷ De fapt, îi era foarte îndatorat lui Emilio Betti, un istoric italian din domeniul jurisprudenței, care înființase la Roma, în 1955, un institut pentru teoria

⁷ Paul Ricoeur, *Despre interpretare: eseu asupra lui Freud*, Trei, București, 1998.

⁸ Hirsch, *Validity in Interpretation*; *idem, The Aims of Interpretation*, University of Chicago Press, Chicago, 1976.

interpretării. Dar Hirsch a fost cel care a popularizat această concepție și, prin urmare, este cel mai cunoscut pentru următoarele concepte:

1. Înțelesul verbal este tot ceea ce o persoană (de obicei, autorul) a vrut să transmită printr-o anumită succesiune de cuvinte și care poate fi împărtășit prin intermediul semnelor lingvistice.
2. Intenția autorului cu privire la adevăr constituie singura normă cu adevărat discriminatorie care permite diferențierea interpretărilor valide sau adevărate de cele invalide sau false.
3. Primul obiectiv al hermeneuticii este de a clarifica înțelesul verbal al textului, nu semnificația lui. Înțelesul este ceea ce reprezintă textul și ceea ce a dorit autorul să spună prin semnele lingvistice reprezentate. Semnificația, spre deosebire de înțeles, desemnează o relație între înțeles și o persoană, un concept, o situație sau orice alte categorii de lucruri.
4. Înțelesul unui text nu se poate schimba, dar semnificația poate și chiar se schimbă. Dacă înțelesul nu ar fi determinat, atunci nu ar exista nici o normă fixă prin care să hotărîm dacă un pasaj a fost interpretat corect.

Acestea sînt personalitățile majore care au contribuit la dezvoltarea teoriei contemporane a hermeneuticii. Impactul pe care l-a avut fiecare în parte asupra generației noastre de interpreți — ca să nu le punem la socoteală și pe cele viitoare — a constituit o revoluționare majoră a modului în care atribuim înțeles materialelor scrise, inclusiv Bibliei. Aproape că nu există nici o sferă a procesului interpretativ care să fi scăpat restructurării și re poziționării majore din perioada anilor '60. Viața unui hermeneut nu va mai fi aceeași cu cea dinainte de a doua jumătate a secolului trecut. Efectele acestei revoluții pot fi ilustrate de patru modele de folosire a Bibliei.

Patru modele de determinare a înțelesului Bibliei

MODELUL „TEXTULUI-DOVADĂ“

Abordarea înțelesului Bibliei în maniera „textului-dovadă“ accentuează latura practică și pastorală a vieții.⁹ De regulă, vrem să dăm un sens biblic unei situații din viața reală și atunci interpretul începe să caute texte biblice care susțin tema sau poziția pastorală dorită. Textele Scripturii sînt prețuite

mai mult pentru maniera concisă, epigramatică, în care folosesc câteva cuvinte-cheie care coincid cu subiectul contemporan ales decât pentru dovezile pe care le aduc de fapt din propriul lor context.

Această metodă, atunci când ignoră contextul, este cu totul inadecvată. În formele cele mai grave, ea tinde să trateze Biblia de parcă ar fi o carte magică sau o simplă antologie de zicători pentru fiecare ocazie. Textele individuale însă aparțin unor unități mai largi și se adresează unor situații concrete, izvorînd din scopul istoric pentru care au fost scrise și din contexte pentru care sînt acum relevante.

Metoda „textul-dovadă” se bazează adesea pe o interpretare naivă a textului. Ea neglijează scopul pentru care a fost scris textul, condițiile istorice în care a fost plasat și convențiile genului literar care și-au pus amprenta asupra lui. În consecință, această metodă este atrasă de alegorizări, psihologizări, spiritualizări și alte forme de ajustări superficiale ale cuvintelor biblice, pentru a scoate din text diverse lucruri pe care cineva dorește să le impună pe scena contemporană, ignorînd scopul și uzajul așa cum sînt determinate de context, gramatică și cadrul istoric.

METODA ISTORICO-CRITICĂ

După cum metoda „textul-dovadă” s-a bucurat de o relativă supremație în multe cercuri evanghelice din trecut, tot astfel, metoda istorico-critică a deținut un statut similar printre hermeneuții secolului XX.

Această metodă este preocupată mai mult de identificarea surselor literare și a cadrului social care au dat naștere fie și celui mai mărunț fragment de text, concentrîndu-se mai puțin asupra discuțiilor despre caracterul normativ al acestor texte pentru cititorii contemporani și pentru Biserică. Cel mai adesea, această metodă a evitat orice discuție despre relația dintre text și revelația divină, funcția sa canonică în Biserică sau folosirea sa în activitățile devoționale, teologice și pastorale ale creștinilor.

Potrivit acestei metode, teoria înțelesului și a interpretării se rezumă la ceea ce a însemnat textul într-o perioadă, zonă și cultură îndepărtate. Aparent, este vorba despre o cercetare dezinteresată a unor realități obiective care țin de gramatică, istorie și metodologie critică modernă. Sarcina de a afla ce înseamnă astăzi textul pentru Biserică și pentru individ

⁹ Pentru unele concepte privitoare la cele patru modele îi sînt îndatorat lui Schneiders, „From Exegesis to Hermeneutics”, p. 23-39.

este lăsată în seama teologilor și a pastorilor — nu a exegeților, a criticilor și a lingviștilor din domeniile conexe. Mai mult, misiunea interpretativă este declarată încheiată după ce textul a fost disecat și abandonat — de cele mai multe ori — într-o stare de puternică fragmentare, într-un context antic, avînd semnificații minime, atunci când le are, pentru cititorii contemporani.

Cu toate acestea, timpul se dovedește a fi împotriva acestui model trunchiat de interpretare a Bibliei. Înțelesul unui text a fost obstrucționat de la bun început din cauza faptului că metoda refuză să acorde vreun ajutor în privința modului în care Biserica trebuie să înțeleagă aceste texte. Problema pastorală și personală a aplicării rămîne pe dinafară. Procesul de interpretare a fost oprit după realizarea lui parțială. În plus, acest model a accentuat mai mult fidelitatea față de teoriile contemporane despre formarea textelor și presupusele surse orientale și clasice de la baza lor decât considerația față de ceea ce avea de spus textul însuși, atît prin părțile sale componente, cît și în ansamblu.

METODA INTERPRETĂRII PLURALISTE

Ca reacție la ariditatea contradictorie a metodei istorico-critice de stabilire a înțelesului, a apărut o nouă metodă, pornind de la contribuțiile lui Gadamer și Ricoeur. Deși, din această perspectivă, metoda istorico-critică este văzută ca un pas necesar și legitim în stabilirea a ceea ce înseamnă un text, se accentuează totuși necesitatea de a-i îngădui cititorului și hermeneutului să hotărască ce înseamnă acum textul — găsind, de cele mai multe ori, înțelesuri noi, diferite și parțial contradictorii.

Era timpul ca Biserica și individul să primească ajutor din partea exegetului. Nu se putea spune că procesul interpretativ și-a împlinit scopul atîta timp cît nu erau luate în calcul textul și cadrul original, împreună cu întrebările și și reacțiile cititorilor contemporani la textul respectiv, precum și înțelesul dat de aceștia.

Din nefericire, această metodă a reacționat atît de puternic împotriva abuzurilor metodei istorico-critice, încît, asemenea unui pendul, a avut tendința de a merge excesiv de mult în direcția opusă. Ceea ce s-a pierdut în această schimbare de poziție este primatul intenției autorului, ca și majoritatea posibilităților de a testa validitatea diferitelor interpretări care au fost sugerate. Acum, toate înțelesurile sînt potențial la fel de acceptabile, dar puțini interpreți pot spune care sînt normative. Rezultatul este că

Biserica a continuat să piardă sentimentul autorității derivate din text, deoarece nimeni nu poate ierarhiza și, cu atât mai puțin, stabili precis, care este înțelesul corect sau preferat, dintr-o gamă mare de înțelesuri aflate în competiție.

METODA SINTACTICO-TEOLOGICĂ

Vechile manuale de hermeneutică obișnuiau să numească mult respectata metodă a interpreților din secolul al XVIII-lea și al XIX-lea metoda gramatico-istorică. Numele însă s-a dovedit a fi intrucitva înșelător. Cînd Karl A.G. Keil a folosit în 1788 termenul *grammatical*, acesta desemna ceea ce înțelegem noi astăzi prin termenul „literal”. Prin „grammatical” Keil înțelegea sensul simplu, natural, direct sau obișnuit și nu se referea la „gramatica” folosită. În mod similar, cadrul „istoric” al textului era tot atât de semnificativ pentru această metodă, deoarece ea dorea o apropiere cît mai mare de perioada și de cadrul în care vorbise autorul original.

Pentru a sublinia și mai mult caracterul unitar al unei lucrări literare și pentru a accentua faptul că exegeza nu s-a încheiat atunci cînd interpretul a analizat toate cuvintele și a consemnat utilizările lor naturale și istorice, am numit această a patra metodă de interpretare a Bibliei modelul sintactico-teologic. Acest model efectuează studiul tradițional gramatico-istoric al textului, după care urmează studiul înțelesului, care arată relevanța lui teologică — atât în ce privește restul Scripturii, cît și în ce privește aplicația contemporană. Extrem de adesea însă, interpreții moderni au pierdut din vedere relațiile sintactice și teologice existente între cuvintele și conceptele din Scriptură.

Acest model de evaluare a înțelesului accentuează nevoia de a considera că baza pentru interpretarea textului o constituie pericopele sau unitățile de discurs complete. Decizia-cheie de interpretare gravitează în jurul modului în care sintaxa expresiilor, a propozițiilor și a frazelor contribuie la alcătuirea paragrafelor care formează întregul bloc de text despre subiectul respectiv sau despre acea unitate de gîndire. Deoarece Biblia susține că este cuvîntul lui Dumnezeu, sarcina de stabilire a înțelesului nu s-a încheiat decît atunci cînd interpretul surprinde scopul, sfera de cuprindere sau motivul (cu alte cuvinte, teologia) pentru care a fost scris textul.

Aspecte ale înțelesului

Înainte de a continua demersul nostru de căutare a înțelesului biblic, trebuie să analizăm mai îndeaproape cuvîntul *înțeles*. Așa cum vom vedea, există diferite sensuri ale acestui cuvînt, care sînt strîns legate de alte cîteva concepte-cheie din hermeneutică, inclusiv cele de referent, sens, intenție și semnificație.¹⁰

ÎNȚELESUL CA REFERENT

Așa cum arată limpede exemplele din Shakespeare din capitolul 1, este posibil să cunoști înțelesul fiecărui cuvînt dintr-un text și totuși să nu ai nici cea mai vagă idee ce înseamnă. În astfel de cazuri, ceea ce lipsește în general este sensul elementului despre care se vorbește — referentul. Referentul este obiectul, evenimentul sau procesul din lumea reală desemnat printr-un cuvînt sau o expresie.

Întrebările referențiale apar destul de des în interpretarea biblică, atât în cadrul Bibliei, cît și în interpretarea ei. Desigur, unii cititori se mulțumesc cu propria lor înțelegere a unor pasaje din Biblie. Dar interpretul care dorește cu adevărat să înțeleagă va pune aceleași întrebări referențiale pe care le-a pus cititorul etiopian evanghelistului Filip despre Robul Domnului din Isaia 53: „Rogu-te, despre cine vorbește proorocul astfel? Despre sine sau despre vreun altul?” (Fapte 8:34). Cu alte cuvinte, la cine se referă cuvintele? Desigur, etiopianul înțelegea cuvintele, dar nu avea nici cea mai vagă idee care era referentul.

Întrebări similare despre identitatea referențelor apar în diferite pasaje. De pildă, despre ce vorbește Isus în Ioan 6:53: „Adevărat, adevărat, vă spun, că, dacă nu mîncăți trupul Fiului omului, și dacă nu beți sîngele Lui, n-aveți viața în voi înșivă”? Chiar dacă Ioan nu consemnase anterior instituirea Cinei Domnului, limbajul folosit aici impune o recunoaștere a acestui subiect. În evanghelii, „trupul” este o referire la întruparea lui Isus, iar „sîngele” se referă la moartea Sa, adică la viața pe care Și-a dat-o și care I-a fost luată prin moarte violentă. Folosind partea pentru desemnarea

¹⁰ Pentru multe părți ale discuției care urmează îi sînt îndatorat lui G. B. Caird, *The Language and Imagery of the Bible*, Westminster, Philadelphia, 1980, cap. 2, „The Meaning of Meaning”, p. 37–61.

întregului, ascultătorii lui Ioan trebuiau să ajungă la credința în viața și lucrarea Hristosului întrupat, crezând, de asemenea, în moartea Sa și în lucrarea împlinită prin ea.

În mod similar, „apostolii mincinoși” din 2 Corinteni 11:13, care primiseră „un alt duh”, acceptaseră „o altă Evanghelie” și propovăduiau „un alt Isus” (v. 4) trebuie să fie identificați pentru a putea înțelege aspectele împotriva cărora scria Pavel în 2 Corinteni 10–13. Acești „superapostoli” (2 Cor. 11:5) erau fie gnostici pneumatice,¹¹ fie iudei eleniști triumfaliști, făuritori de miracole, care doreau să-l provoace pe Pavel cu propriile lor sisteme teologice. Din nou, trebuie să ne întrebăm mai întâi: despre ce vorbește Pavel? Cine sînt acești superapostoli?

Modul în care înțelegem 2 Tesaloniceni este substanțial îmbogățit atunci cînd putem identifica referenții pentru „omul fărădelegii” și respectiv pentru „cel ce o oprește [nelegiuirea] acum” din 2 Tesaloniceni 2:3 și 7. De obicei, primul este identificat drept Antihristul de la sfîrșitul vremurilor, iar cel de-al doilea este considerat a fi Duhul Sfînt. Dar aceste identificări nu pot fi făcute cu ușurință, căci interpretarea acestui pasaj este influențată radical de alegerea referentului.

În mod similar, „păstorul” unic din Ezechiel 34:23–24 este esențial pentru înțelegerea pasajului. Păstorul cel Bun din Ioan 10 se dovedește a fi unul și același cu cel care a fost pus în antiteză cu păstorii răi (adică mai marii poporului, preoții, profeții, împărații și alții) care jefuiseră și spoliaseră turma lui Dumnezeu din cartea lui Ezechiel.

Este evident deci că referentul este fundamental. Atunci cînd întrebăm: „Ce vrei să spui?”, încercăm uneori să aflăm obiectul unei discuții sau despre cine/ce se vorbește în momentul respectiv.

ÎNȚELESUL CA SENS

Al doilea mod important de folosire a cuvîntului *înțeles* este cel de „sens”. Înțelesul ca referent ne spune despre ce se vorbește, iar înțelesul ca sens arată ce se spune despre referent.¹² O dată ce subiectul sau obiectul

¹¹ Prin „pneumatic”, gnosticii desemnau o ființă spirituală de ordin superior. Ei făceau distincția între ființe „carnale” și „pneumatice”, acestea din urmă fiind strămutate în lumea „pleromei”, a plinătății (n. trad.).

¹² Pentru o modalitate diferită de a face distincție între termenii *sens* și *referință*, vezi Moisés Silva, *Biblical Words and Their Meaning: An Introduction to Lexical Semantics*, Zondervan, Grand Rapids, 1983, p. 102, 108.

discursului a fost stabilit, mergem mai departe, pentru a afla ce anume atribuie autorul acelu subiect sau obiect.

Atunci cînd punem întrebări cu privire la sensul unui cuvînt sau al unui pasaj, fie căutăm o definiție, fie un anume tip de construcție apozitională, care ne va arăta cum funcționează cuvîntul sau întreg paragraful în context. Înțelesul ca sens este tot ceea ce emițătorul vrea să transmită printr-un anumit cuvînt, printr-o anumită succesiune de cuvinte care alcătuiesc o frază, un paragraf sau un discurs. Dincolo de frază, *relația* dintre propoziții în cadrul paragrafelor și al discursului poartă sensul pe care dorește să-l transmită scriitorul.

Ca ilustrație, să facem apel la Romani 9:30–10:12. Această porțiune a fost supusă celor mai diverse interpretări, de cele mai multe ori pentru că, în primul rînd, interpretul nu a stabilit referentul exact al pasajului și, în al doilea rînd, nu a arătat care este înțelesul sau sensul pe care acest pasaj îl atribuie acelu referent sau subiect. Foarte adesea, predilecțiile teologice par să aibă o influență formativă mai mare asupra a ceea ce se așteaptă să se găsească în pasaj decît atenția sporită acordată textului, pentru a vedea ce are acesta de spus.

Dacă dorim să obținem înțelesul-ca-sens din acest pasaj, trebuie să înțelegem ce înseamnă cele patru expresii-cheie din text. Să remarcăm modul în care cîteva dintre expresii sînt folosite ca apoziiții față de alți termeni din pasaj și cum fiecare dintre aceste patru sintagme, folosite cu referire la auditoriul iudeu căruia i se adresa, este în contrast cu alți patru termeni corespunzători, folosiți pentru metoda neamurilor de a urmări aceleași obiective ca și comunitatea iudaică.

nomon dikaiosynēs — Romani 9:31, Israel a căutat o „Lege care să dea neprihănirea”

all' hōs ex ergōn — Romani 9:32, „nu prin credință, ci [ca și cînd ar fi fost posibilă] prin fapte”

zēlon theou... ou kat' epignōsin — Romani 10:2, „au rîvnă [sînt zeloși] pentru Dumnezeu... fără pricepere [dar nu bazați pe cunoaștere, înțelegere]

kai tēn idian — Romani 10:3, au căutat să-și stabilească [o neprihănire] „a lor înșiși”

Este clar, referentul acestor patru sintagme era națiunea iudaică. Dar ce înțeles și ce sens a atașat apostolul Pavel fiecăreia dintre ele? Israel, potrivit acestor patru expresii, acționase în acest întreg proces al obținerii neprihănirii (subiectul anunțat în Romani 9:30) exact de-a-ndoaselea. Îndemnul lui Pavel este, în esență: Nu aruncați vina pe legea mozaică, nici asupra lui Dumnezeu, dătătorul Legii, pentru ceea ce a făcut Israel. Israel era vinovat, pentru că și-a inventat propria lege, care să înlocuiască legea lui Dumnezeu, și pentru că făcea o nouă lege din neprihănirea lui Dumnezeu. În loc să vină la Dumnezeu prin credință, spune Pavel, Israel a căutat cu tot dinadinsul să transforme neprihănirea într-un sistem de fapte, ca și când lucrul acesta ar fi fost posibil! Deși rîvna Israelului este de admirat, ea nu se baza pe cunoașterea care vine din Cuvîntul lui Dumnezeu (Rom. 10:4). Rezultatul a fost o neprihănire plăsmuită de ei, care nu făcea nici cît o ceapă degerată.

Nimic mai clar: neamurile obținuseră neprihănirea lui Dumnezeu crezînd în Cel care este numit Piatra și Stînca, Domnul nostru. Astfel, ei nu au fost dați de rușine. Dar Israel, care a adoptat o mentalitate de tipul „prin noi înșine“, nu a înțeles modul adecvat prin care se primește acest har, și nici scopul Legii (Rom. 10:5), care nu era altul decît Hristos Însuși și neprihănirea Lui. De fapt, chiar din vremea lui Moise și chiar în Tora fusese descrisă aceeași neprihănire, în Levitic 18:5 și Deuteronom 30:10–14 (textul grecesc a folosit în mod deliberat cuvinte care alătură cele două citate și nu le pune în contrast). Cuvîntul pe care l-a propovăduit Moise era același cuvînt al credinței pe care l-a predicat și Pavel.

Sensul care se manifestă de-a lungul întregului pasaj este următorul: neprihănirea lui Dumnezeu s-a concentrat asupra lui Hristos și a venit doar prin credință, nu prin fapte. Persoana care face aceste lucruri va trăi în sfera lor. Astfel, Romani 10:5 a introdus două citate din Moise, ambele susținînd sensul consecvent lansat în întrebarea din 9:30 și sprijinit în fiecare dintre cele patru opoziții, prezentate în propozițiile centrale ale paragrafelor. Sensul ca mod în care sînt folosite aceste cuvinte, care alcătuiesc sensul întregului pasaj, este al doilea înțeles important care trebuie obținut de îndată ce a fost identificat referentul.

ÎNȚELESUL CA INTENȚIE

Atunci cînd vorbim de înțeles ca intenție, nu avem pretenția de a pătrunde în gîndirea, psihologia sau sentimentele autorului. Nu avem nici

un mijloc de a obține sau de a controla astfel de date. Noi sîntem, mai degrabă, interesați de intenția autorului privitoare la *adevăr*, așa cum e exprimată în modul în care autorul a combinat cuvinte, expresii și fraze individuale într-o unitate literară care să aibă un înțeles.

Trebuie să precizăm însă că nu este întotdeauna posibil să disociem înțelesul ca sens de înțelesul ca intenție. Cele două sînt adesea identice, de aceea distincțiile făcute aici sînt într-o oarecare măsură arbitrare și nu fac decît să reflecte înclinația noastră de a folosi un vocabular care adesea se suprapune. Există însă cîteva aspecte despre „înțelesul ca intenție“ care trebuie menționate, după cum urmează.

Potrivit teoriei lui Wimsatt și Beardsley, intenția autorului nu determină înțelesul unei lucrări literare și ceea ce vrea să spună un vorbitor nu coincide neapărat cu ceea ce înseamnă propoziția respectivă. Pentru moment, să complicăm lucrurile și mai mult: profesorii au fost adesea în situația în care au notat lucrarea unui student, pentru ca apoi studentul să protesteze că profesorul nu a înțeles ce voia el să spună. De obicei, profesorul răspunde: „Nu te pot nota decît pentru ceea ce ai scris efectiv, nu pentru ceea ce ai vrut să spui.“ În acest mod, se susține că înțelesul unui text este independent de înțelesul intenționat de autor. Dar această ilustrație este eficientă doar în măsura în care se fac aprecieri pe marginea abilităților artistice sau, în acest caz, lingvistice ale studentului. Autorii, ca și alți comunicatori, fac adesea afirmații ce conțin ambiguități și elipse, presupunînd că referentul este cunoscut fără a fi precizat în mod expres. Dar intenția vorbitorului nu este niciodată irelevantă, fiindcă singurul mod de a ieși din încurcătura creată de această obiecție este să-l întrebăm pe vorbitor ce a vrut să spună — iar dacă vorbitorul sau scriitorul nu ne mai este accesibil, trebuie să cercetăm contextul, pentru a găsi indicii ajutătoare.

P. D. Juhl arată cum funcționează acest principiu atunci cînd cineva ne spune: „Știi, am observat că noii voștri vecini nu prea vă plac!“ Atunci cînd protestăm și spunem: „Cum poți să afirmi așa ceva? Ne-a plăcut de ei din prima clipă“, interlocutorul nostru simte că nu am înțeles ce a intenționat să ne comunice: „Nu, nu ai înțeles! Ei nu vă plac pe voi!“ Încă nu este absolut clar ce vrea să spună exact, dar sîntem mai aproape de înțeles decît eram inițial. Interlocutorul nostru a reușit să influențeze înțelesul propoziției anterioare, chiar dacă era construită ambiguu.¹³ Dar acestea sînt cazuri

¹³P. D. Juhl, *Interpretation: An Essay in the Philosophy of Literary Criticism*, Princeton University Press, Princeton, N.J., 1980, p. 52–65.

de incompetență auctorială. Adesea este posibil să deduci din context ce a vrut să spună autorul, chiar dacă el nu a reușit să-și exprime intenția în mod clar.

CUM INFLUENȚEAZĂ INTENȚIA ÎNȚELESUL. Intenția poate influența înțelesul în câteva moduri. Mai întâi, intenția autorului determină dacă anumite cuvinte trebuie înțelese în mod literal sau în mod figurat. Prin urmare, când psalmistul scrie că pomii vor bate din palme, este clar că alăturarea unui subiect neînsuflețit și a unui predicat atribuit, de obicei, unor ființe însuflețite este suficientă ca să ne dea de înțeles că limbajul este figurat.

În al doilea rând, intenția autorului este cea care stabilește referentul pe care trebuie să-l aibă un cuvânt. Să vedem câteva cazuri în care se spune că o afirmație a avut un înțeles *dincolo* de ceea ce a intenționat să spună autorul originar.¹⁴ De pildă, dacă ne limităm pentru moment la înțeles ca referent, următoarele afirmații par să contrazică teza noastră potrivit căreia intenția autorului determină înțelesul: (1) afirmațiile generale pot fi aplicate oricărui membru al unei categorii, (2) adevărurile generale pot fi transferate cu ușurință altora și (3) împlinirile parțiale din cadrul unei serii de preziceri, aparținând unui șir caracterizat de solidaritatea tuturor părților, pot merge dincolo de imediat și de particular, către manifestarea finală a prezicerii.

Marcu 10:25 ilustrează prima obiecție față de principiul intenționalității autorului: „Mai lesne este să treacă o cămilă prin urechea unui ac, decât să între un om bogat în Împărăția lui Dumnezeu!” După părerea unora, această afirmație merge dincolo de referentul imediat vizat de autor. Ea s-ar aplica nu numai bogaților din timpul lui Isus, ci tuturor membrilor din categoria „bogaților”, din orice perioadă. Cu toate acestea, deoarece principiul nu s-a schimbat nici în contextul biblic, nici în cel modern, intenția privitoare la adevăr rămâne aceeași. În loc să încalce regula noastră, ea o extinde.

A doua obiecție poate fi ilustrată cu ajutorul versetului din Marcu 7:6, când Isus a declarat: „Fățarnicilor, bine a proorocit Isaia despre voi...” Putem răspunde acestei obiecții în termeni similari celor din prima argumentație. Isaia nu s-a adresat direct unui auditoriu care a existat la șapte sute de ani după moartea lui, ci adevărul pe care l-a afirmat el a fost transferat peste

¹⁴ Vezi discuția excelentă din G. B. Caird, *The Language of Imagery of the Bible*, p. 56-58.

secole, deoarece spusese lui puteau fi aplicate foarte bine și contemporanilor lui Isus. Nu există nici o schimbare în intenția autorului.

Prin cea de-a treia categorie de dovezi îndreptate împotriva tezei noastre despre intenționalitatea autorului, se consideră că înțelesul referentului este multiplu. Aceasta înseamnă că el vizează mai multe persoane care au împlinit profetia, depășind intenția imediată a autorului — întocmai cum profetia despre apariția „cornului mic”, considerat Antihristul, din Daniel 7:8, 11, 25 este considerată de cei mai mulți a fi în același timp o referință la Antiochus Epifanes al IV-lea și la manifestarea finală a răului în vremurile de pe urmă. Dar chiar 1 Ioan 2:18 spune că „acum s-au ridicat mulți antihriști”, fără să minimalizeze faptul că „ați auzit că [încă] are să vină antihrist”.

Desigur, sîntem de acord că oricine din această categorie a răului, care s-a opus violent Împărăției lui Dumnezeu, a fost și este un referent legitim pentru generațiile care urmează, chiar dacă acea persoană s-ar putea să nu fie manifestarea finală a Antihristului din perioada sfîrșitului. Cu toate acestea, înțelesul intenționat de autor trebuie să fie punctul de plecare din care derivă celelalte evaluări. În exemplul pe care tocmai l-am menționat, chiar dacă există împliniri multiple în decursul istoriei, pe măsură ce timpul se îndreaptă către punctul terminus, nici una dintre aceste împliniri nu constituie sensuri sau înțelesuri duble sau multiple. Ele se subsumează toate unui singur sens, chiar dacă acesta a avut un număr multiplu de împliniri de-a lungul timpului.

În aceasta constă unicitatea tezei pe care o susținem, teză similară cu cea propusă de școala de interpretare din Antiohia, din secolele V-VII d.Hr. Este vorba de împliniri multiple cu un singur sens sau înțeles, care le încorporează pe toate, pe fondul naturii generice a termenului folosit sau al naturii singulare, colective a acestuia sau al solidarității corporative pe care numeroși referenți o împărtășesc cu cel reprezentativ, care întruchipează întreg grupul.

Singurele exemple din cultura occidentală unde apare un fenomen similar sînt cele referitoare la corporații, precum GMC. GMC înseamnă „General Motors Corporation”, care este numele oficial, dar, dacă eu aș vrea să dau în judecată corporația, din punct de vedere juridic, procesul ar fi desemnat prin titlul *Kaiser vs. GMC*. În fața legii, ambele părți ar fi tratate de parcă ar fi vorba de indivizi, deși GMC înseamnă, de fapt, echipa managerială, angajații și deținătorii de acțiuni, și nu doar o singură persoană. Aceasta este o ilustrare a solidarității corporative, în care, fie că

este vorba de un număr mai mare, fie că e vorba de un singur element, se vorbește ca despre o entitate, deși este vorba de mai mulți.

INTERVENȚIA DIVINĂ. În cazul Scripturii însă trebuie să ținem cont de o altă intenție majoră: intenția divină. În acest moment, trebuie să ne întrebăm: Este intenția divină a cuvântului revelat *aceeași* cu intenția autorului sau este diferită?

Există exemple în Scriptură când „intențiile” lui Dumnezeu au fost clar diferite de cele ale oamenilor pe care i-a folosit pentru a-și împlini scopurile. De exemplu, Iosif le-a spus fraților săi: „Voi, negreșit, v-ați gândit să-mi faceți rău: dar Dumnezeu a schimbat răul în bine” (Gen. 50:20). În mod similar, asirienii intenționaseră să distrugă Israelul, dar Dumnezeu avea în intenție ca ei să fie toiagul disciplinării folosit de El (Is. 10:5-11). Nu mai puțin evident este cazul lui Cyrus, medo-persanul, pe care Dumnezeu l-a folosit pentru scopul Său, chiar dacă Cyrus nu l-a cunoscut ca Dumnezeu (Is. 45:1-4).

Dar nici unul dintre aceste exemple nu se referă la *scrierea* Scripturii. Se face confuzie între intenția privitoare la *scop* și intenția privitoare la *adevăr*. În cazul autorilor Scripturii, a existat un concurs divin-uman (adică o „călătorie împreună” pe tărîmul gândului), în așa fel încît Duhul lui Dumnezeu a putut lua adevărurile lui Dumnezeu pentru a le transpune în cuvinte pentru autorii Scripturii.

Pasajul cel mai important care vine în sprijinul acestei declarații se află în 1 Corinteni 2:6-16.¹⁵ Versetul 13 accentuează faptul că autorii Bibliei nu au primit cuvinte învățate de la înțelepciunea omenească, ci „vorbi învățate dela Duhul Sfînt”. Aceasta nu înseamnă că Duhul lui Dumnezeu le-a șoptit autorilor în mod mecanic textul la ureche sau că autorii au experimentat un proces de dicteu automat. Ei au experimentat o *asimilare vie* a adevărului, în așa fel încît tot ceea ce asimilaseră în trecut — cultură, vocabular, greutățile vieții sau alte lucruri — a fost preluat și asimilat într-un produs unic care, în același timp, provenea și din personalitatea unică a autorilor. În aceeași măsură însă venea de la Duhul Sfînt! Iar Duhul Sfînt i-a însoțit pe autori nu doar în etapa de concepție, în stadiul ideatic, ci și de-a lungul etapelor de verbalizare și scriere a textului. Pavel declară lucrul acesta atît despre el, cît și despre profeți și apostoli. Este, așadar, greu de

¹⁵Vezi Walter C. Kaiser, Jr., „A Neglected Text in Bibliology Discussions: 1 Corinthians 2:6-16”, în *WTJ* 43, 1980-1981, p. 301-319.

conceput că un text ar putea fi împărțit în componente divine și, respectiv, umane și că fiecare dintre acestea ar putea reflecta intenții independente — unele umane, iar altele divine. Prin urmare, a înțelege intenția autorului uman înseamnă a înțelege intenția autorului divin.

Trebuie să precizăm însă neapărat că aceasta nu înseamnă că referenții intenției divine se limitează la cei pe care i-a văzut sau i-a avut în intenție autorul uman. Era necesar doar ca autorul să aibă o înțelegere adecvată despre ceea ce intenționa Dumnezeu atît în viitorul apropiat, cît și în cel îndepărtat, chiar dacă nu reușea să cuprindă toate detaliile care aveau să fie incluse în desfășurarea revelației și a istoriei.

ÎNȚELESUL CA SEMNIFICAȚIE

În multe contexte, termenul *înțeles* și cel de *semnificație* se suprapun. Atunci însă cînd le folosim în studiile de critică textuală, sîntem sfătuiți să facem deosebire între cele două, după principiile expuse de E. D. Hirsch.

Înțelesul este ceea ce reprezintă textul; este ceea ce a vrut să spună autorul prin folosirea unei anumite succesiuni de semne; este ceea ce reprezintă semnul. *Semnificația*, pe de altă parte, desemnează o relație între înțeles și o persoană sau o concepție sau o situație sau orice poate fi imaginat.

Într-un alt loc, Hirsch rezumă această distincție în felul următor:

Trăsătura fundamentală care diferențiază înțelesul de semnificație este aceea că înțelesul este reprezentarea determinată a unui text pentru un interpret... Semnificația este înțelesul-în-raport-cu-alt-ceva.¹⁶

Din această perspectivă, înțelesul este fix și neschimbător; semnificația nu este niciodată fixă, ci întotdeauna schimbătoare. După cum a susținut Hirsch: „A-l izgoni pe autorul originar de pe poziția de determinant al înțelesului [înseamnă] să respingi singurul principiu normativ decisiv care ar putea conferi validitate unei interpretări.”¹⁷

¹⁶Hirsch, *Validity in Interpretation*, p. 8; *idem*, *The Aims of Interpretation*, p. 79-80.

¹⁷Hirsch, *Validity in Interpretation*, p. 4-5.

Dar ar fi la fel de tragic să consideri că interpretarea s-a încheiat după ce ai aflat ce însemna textul pentru autor și pentru destinatarii inițiali, fără a merge mai departe pentru a analiza semnificația contemporană a textului. Procesul hermeneutic *trebuie* să continue pentru a spune ce înseamnă textul pentru cititorul sau ascultătorul contemporan.

Această ipostază a înțelesului ca semnificație ar putea fi numită sensul implicit. Dacă există un singur înțeles-ca-sens (acesta fiind principiul pe care-l îmbrățișăm noi), există nenumărate înțelesuri-ca-semnificație, care pot și trebuie să fie identificate. Unele dintre aceste înțelesuri se aplică la persoane, evenimente sau probleme contemporane, care se află dincolo de cele avute în vedere de scriitorii inițiali sau de destinatarii lor. Altele sînt relații noi, care pot fi stabilite în mod legitim între vechile enunțuri textuale și lumea contemporană a destinatarilor. Semnificația se poate raporta, de asemenea, la anumite deducții teologice, atît la cele cuprinse în cadrul textului, cît și la cele care vin din afara textului. De fapt, un comentator din generația trecută, George Bush, a prezentat argumente convingătoare, care sprijină importanța deducțiilor într-o interpretare:

Dacă *deducțiile* nu sînt obligatorii în interpretarea legii divine, atunci ar trebui să ne întrebăm care este porunca *expresă* care a fost încălcată de Nadab și Abihu atunci cînd au adus foc străin [Lev. 10:1-3] și pentru care au plătit cu viața. Interdicțiile în termeni expliciti despre acest subiect vor fi căutate în zadar. Mai mult, nu le-a spus Mîntuitorul saducheilor că *ar fi trebuit să deducă* adevărul învățaturii despre înviere din ceea ce i-a spus Dumnezeu lui Moise din tufișul în flăcări?¹⁸

Textul ar putea conține și un indiciu privitor la propriile-i semnificații și deducții, cum este cazul în Fapte 5:30: „Dumnezeul părinților noștri a înviat pe Isus, pe care voi L-ați omorît, atîrnîndu-L pe lemn.” De ce nu a folosit apostolul Petru verbul *a răstigni* în locul expresiei stîngace „atîrnîndu-L pe lemn”? Fără îndoială, Petru dorea să trezească în mințile oamenilor conotațiile din Deuteronom 21:22-23, cu referirile de rigoare la statutul de blestemat al celor care mureau în acest mod. Deducția logică nu este oare că Mesia a murit sub „blestemul” lui Dumnezeu pentru păcatul lui Israel și

¹⁸George Bush, *Notes, Critical and Practical, on the Book of Leviticus*, Newman and Ivison, New York, 1852, p. 183 (sublinierea aparține autorului).

al lumii atunci cînd a luat locul nostru? Implicația și semnificația teologică a răstignirii, așa cum au fost ele înțelese de Petru și de Luca, sînt puse astfel la îndemîna cititorului și a ascultătorului. În loc de a considera că acest gen de inferență este o expresie directă a intenției autorului, se pare că cel mai nimerit este să o considerăm un exemplu de semnificație „implicită” sau „care decurge din text” și pe care textul Scripturii ne încurajează să o găsim ca parte legitimă a înțelesului de ansamblu.

Cu toate acestea, este important să ne asigurăm că înțelesul implicit pe care-l atribuim unui text reflectă cu acuratețe adevărul sau principiul fundamental din text, și nu unul separat sau diferit. În consecință, Pavel a aplicat (nu a alegorizat) în mod corect principiul de a nu lega gura boului, din Deuteronom 25:4, în problema practică de a-l plăti pe pastorul sau lucrătorul creștin. Atît legea deuteronomică, cît și apostolul pornesc de la același principiu, și anume că formarea unor atitudini de generozitate și dărnicie din bunurile proprii sînt (în acest caz) mai importante decît simpla preocupare pentru existența animalelor (Deut. 25) sau remunerarea lucrătorilor cu ceea ce li se cuvinte pentru munca lor (1 Cor. 9:7-12). Pavel a spus că cele scrise în Deuteronom nu se refereau la boi, ci în întregime la noi și, în plus, este limpede că setul de legi din care a fost preluat pasajul deuteronomic discutat are ca scop inculcarea unui spirit de blîndețe și generozitate.¹⁹

În mod similar, Isus a folosit Osea 6:6 („Milă voiesc, iar nu jertfe”) pentru a justifica prezența ucenicilor Săi la masa vameșilor și a păcătoșilor (Mat. 9:10-13); de asemenea, versetul a justificat acțiunea lor de a smulge și de a mîncă grîu în ziua Sabatului (Mat. 12:1-7). Desigur, aplicațiile diferă între ele, dar principiul de fond, atît în Vechiul, cît și în Noului Testament, rămîne același: atitudinea inimii este mai importantă și adesea prevalează asupra simplei împliniri a îndatoririlor externe.

Dacă aceste texte ilustrează deducții legitime, care extind înțelesul spre noi domenii, în cazul cărora semnificațiile sînt de același ordin ca și cele conținute în sensul pe care l-a intenționat autorul, ce exemplu am putea găsi de inferență care este separată și diferită de sensul autorului și care trebuie să fie evitată, pentru că este incorectă din punct de vedere hermeneutic?

¹⁹Vezi mai multe argumentații detaliate în Walter C. Kaiser, Jr., „Applying the Principles of the Civil Law: Deuteronomy 25:4; 1 Corinteni 9:8-10”, în *The Uses of the Old Testament in the New*, Moody Press, Chicago, 1985, p. 203-220, mai ales p. 218-219.

O astfel de ilustrație este Maleahi 3:6: „Eu sînt Domnul, Eu nu Mă schimb.” Pornind de la el, unii au raționat în felul următor:

Premisa majoră: Dumnezeu este absolut neschimbător (Mal. 3:6).

Premisa minoră: Ceea ce este absolut neschimbător este etern (ceea ce ne spune rațiunea, dar nu spune textul aici).

Concluzie: Dumnezeu este etern.

Dar nu există nici o autoritate în *acest* text care să susțină că Dumnezeu este etern. În acest caz, implicația și aplicația sînt separate și diferite de ceea ce se spune în text și, prin urmare, nu este o deducție care decurge din principiul prezent în text. Caracterul etern nu este demonstrabil exegetic cu ajutorul acestui text, deoarece se vorbește de principiul divin al imuabilității lui Dumnezeu sau al caracterului Său neschimbător. Caracterul Său etern nu trebuie dedus pe baza a ceea ce ne învață acest text despre Dumnezeu, ci din ceea ce știm despre Dumnezeu din surse total diferite și din definiția a ceea ce înseamnă Dumnezeu.

În acest punct, teologia a luat-o înaintea demersului exegetic, fiind introdusă în text *ab extra* (din afară) și folosită ca o grilă de interpretare a textului. Afirmatia din concluzie este total diferită de afirmația făcută în text. Comparația dintre „Eu nu mă schimb” și „Eu sînt etern” nu reprezintă o nuanțare a unor lucruri similare, ci două atribute diferite ale lui Dumnezeu.²⁰ De fapt, caracterul etern, în acest caz, este probabil o simplă extrapolare teologică. Ea trebuie etichetată în consecință, fără a fi direct atribuită sau legată de autoritatea Scripturii pe baza textului din Maleahi 3:6.

Fără îndoială, marea contribuție a secolului XX la dezbaterea hermeneutică a fost preocuparea pentru cititori și pentru aplicația și semnificația contemporană pe care le are un înțeles din trecut pentru ziua de astăzi. Cu toate acestea, trebuie să avem grijă să urmăm direcția intenției autorului și să expunem limpede orice legătură pe care o vedem între un principiu din text și circumstanțele din perioada modernă. Concentrarea

²⁰ Vezi C. E. DeVine, „The Consequent Sense”, în *Catholic Biblical Quarterly* 2, 1940, p. 151–152. De asemenea, Walter C. Kaiser, Jr., „A Response to Author's Intention and Biblical Interpretation”, în *Hermeneutics, Inerrancy and the Bible*, ed. Earl D. Radmacher și Robert D. Preus, Zondervan, Grand Rapids, 1984, p. 443–446.

asupra semnificației unui text nu ar trebui să conducă la propunerea unui nou înțeles pentru acel text, cînd, de fapt, acesta nu este cuprins în Scriptură. A face altfel înseamnă a ne expune riscului lipsei de autoritate, prin ajungerea la deducții care nu-și au suportul în natura scrisă a textului și care, prin urmare, nu pot avea pretenția de a fi normative pentru noi astăzi.

ALTE ÎNȚELESURI ALE „ÎNȚELESULUI”

Înțeles poate avea și alte definiții, în afară de cele patru discutate pînă acum. Există un înțeles ca *valoare*, care apare atunci cînd spunem: „Cartea Isaia înseamnă pentru mine mai mult decît toate celelalte cărți profetice.” Aceasta este exprimarea unei preferințe și a unei priorități, dar, în acest caz, nu se fac nici un fel de afirmații cu privire la sensul, adevărul sau semnificația cărții lui Isaia.

Înțelesul în calitate de *consecință* este o altă utilizare pentru acest cuvînt cu multiple sensuri. „Aceasta înseamnă război” a afirmat președintele Statelor Unite, dînd de înțeles că un fenomen a condus în mod inevitabil la altul. Sau, pentru a folosi un alt exemplu, din viața Domnului Isus, putem spune că ascultarea de voia Tatălui L-a condus în mod constant către suferință. „[Isus] a învățat să asculte prin lucrurile pe cari le-a suferit” (Ev. 5:8). Să remarcăm că Isus nu a mers la nici o școală pentru „a învăța” ascultarea, nici nu a trebuit să fie învățat cum să asculte: ci a învățat ce *consecințe* are ascultarea și ce decurge din ea. În acest caz, înțelesul verbului „a învăța”, pentru autorul cărții Evrei, poartă cu el anumite consecințe care decurg din el, într-un mod similar cu cel prin care interpretul va vedea uneori înțelesuri asociate unor cuvinte biblice, care sînt consecințe legitime decurgînd dintr-o înțelegere validă a textului.

Desigur, simplul fapt că afirmăm ceva nu înseamnă că acel ceva există și fiecare dintre aceste exemple trebuie să fie susținut cu dovezi de rigoare. Trebuie acționat cu multă grijă în folosirea acestor „consecințe”, pentru a nu cădea în capcana de a susține o deducție separată și diferită de cea pentru care textul are, de fapt, dovezi.

Concluzie

În acest capitol, am prezentat cîteva concepte revoluționare folosite în interpretarea textelor în secolul XX. Chiar dacă multe dintre aceste noi

abordări au fost preocupate, pe bună dreptate, de înțelegerea textelor într-un mod mai *profund* și mai *creativ*, acesta nu este un motiv de a fi mai puțin preocupați de înțelegerea lor într-un mod *corect*. Din acest motiv, am încercat să menținem un echilibru între două principii: (1) concentrarea creativă asupra nevoilor cititorului și (2) dorința de a valida înțelesurile și aplicația textului ca fiind corecte, autorizate să dea învățătură și, prin urmare, normative.

Așa cum a evidențiat Hirsch, temeiul pentru validarea înțelesului unui pasaj îl poate constitui doar înțelesul (adică sensul) pe care autorul l-a avut în intenție. Dar semnificația legitimă pentru toate aplicațiile contemporane ale aceluși pasaj trebuie să rezulte din identificarea tuturor relațiilor valide care există între sensul intenționat de autor și orice probleme, cititori sau interpreți vizați în contemporaneitate. Cu alte cuvinte, autoritatea sensului unui text este tot atât de solidă pe cât este și înțelegerea adevărului pe care a intenționat să-l transmită autorul.

Actul de a izola fiecare dintre cele patru înțelesuri este, într-adevăr, oarecum arbitrar și teoretic. Fiecare îndeplinește un anumit rol, o funcție reală. Problema este că actul de a înțelege și de a interpreta presupune reunirea tuturor acestor funcții. Astfel, cele cinci tipuri de înțeles pe care le-am discutat separat în analiza noastră trebuie să fie reasezate într-o perspectivă holistă de analiză a textului, atunci când ajungem la interpretarea lui.